

VAKARO PRISIMINIMAI

Mažas berniūkštis, vilkintis medvilninę rudos spalvos pižamą, sėlino per tamsa užklotą kambarį. Prislinkęs prie medinės lovos, užėmusios kairįjį kambario kampą, pasistiebęs stryktelėjo į kitą lovos pusę, kurioje kažkas sujudėjo.

– Arūnėli, kodėl nemiegi? – atsisėdo senyva moteris, taisydama išsidraikiusius plaukus.

– Mėnulis švietė į veidą, todėl prabudau. Močiute, aš noriu pasakos, - glosto suaižėjusį delną maža rankutė. – Apie kalbantį katiną, kuriam pasiuvo batus.

– Oi, vaikeli, ar mamytė nepyks, kad atėjai pas mane?

– Ne, ne, aš pasakiau mamytei, – nekaltai krizendamas meluoja vaikas.

Senoji moterėlė, prisėdusi lovos gale, paguldė anūkėlį ant didelės, pūkais kimštos pagalvės ir užkėlusį sau ant kelių ledines jo kojeles ėmė trinti jas delnais.

– Mano mylimiausias vaikelis, mano sūnelis, tuoj sušils kojelės, – šiltu motinišku balsu guodė bobutė, pabučiavusi mažą kojelę. – Na ką, pradėkime, kaip manai?

– Taip, taip, taip, - nekantraudamas atsakė vaikas.

**

– Kažkas blogai, močiute? – sunerimo vaikas, pastebėjęs neramų senosios žvilgsnį.

– Viskas gerai, Arūnėli, tik stengiuosi įsiminti tavo gražų veiduką. Nenoriu jo užmiršti, – ramino senelė. Liūdnos mintys užgulė senosios širdį. Jos meilė buvo begalinė, neaprepiama kaip Dievo pažinimas. Tačiau suvokimas, kad toji diena jau visai arti, kai reikės palikti brangiausiuosius, daužė jos širdį. Pavargęs kūnas jau seniai reikalavo poilsio. Akyse kaupėsi ašaros, todėl ji tramdydama verksmą glostė baltaplaukę galvelę:

– Gal jau eik, mažutėli, laikas miegoti, kad užaugtum didelis ir sveikas.

– Gerai. Bet prižadėk man, kad manęs nepaliksi, kad visada būsime kartu, – vaikiškomis rankutėmis apkabino senosios galvą.

–Prižadu, visada būsiu su tavimi. O dabar lėk. Saldžių sapnų, Arūnėli.

–Labanakt! Aš rytelį prieš mokyklą ateisiu tave aplankyti, – uždarydamas duris sušnibždėjo berniukas.

Žvarbus ankstyvas rytas. Mažas berniukas, pasipuošęs tamsiai mėlynos spalvos uniforma, kaukšėdamas odiniais batais, išdidžiai pravėrė girgždančias kambario duris. Šį kartą jį pasitiko aklina tyła. Suglebusi ant rankomis pinto kilimėlio veidu į grindis tysojo bedvasė būtybė.

CUKRAUS VATOS DANGUS

Banguojančių rugių lauko viduryje plečiasi dangus, kuriuo plaukia debesys, primenantys nulaižytus rožinius cukraus vatos gabalėlius. Žiogai ir svirpliai smagiai čirškėdami tęsia savo vakarinį koncertą. Senojo kaimo keliukas pasuka į kairę, tada šokteli per siaurą tiltelį ir nuvingiuoja į Tarpeklio raistą, kurio pakrašty krypo sodyba, apsupta tvorele, nupinta iš painių kadagio šakų. Sode už namo linguoja kelios senos obelys, dvi dar visai jaunos vyšnaitės ir slyva - nukritę slyvukai ant žolės jau išaudė geltoną kilimą. Tiesiai po langais, margame darželyje, stiebiasi dailieji auskarėliai, ramunės, gebenės, neužmirštuolės ir baltažiedžiai rododendrai.

Kuklus namelis tarsi susmigo į žemę nuo laiko naštos. Kambarėlis skendėjo tamsoje, nublukę sienų dažai buvo atšokinėję, o medinės grindys nutrintos. Kambario viduryje pūpsojo apvalus stalas, papuoštas nerta linine staltiesėle. Miniatiūrinėje virtuvėje, kurios centre riogsojo didžiulė krosnis, skambėjo nuoširdus juokas: šviesiaplaukis berniukštis ir pagyvenusis moteris skendėjo baltame miltų sūkury. Teta, užsirišusi prijuostę, minkė tešlą bandelėms su obuolių ir spanguolių tyre, o sūnėnas lipdė kreivą vienaragį.

- Šiandien, drauguži, bus puota, – šyptelėjo teta, kišdama kepimo skardą į įkaitusią orkaitę.
- Te-ip, bus-s pu –pu-puta, – mikčioja berniukas, krapštydamas uogienės stiklainį.
- Žinai, mielasis, nubėk į svetainę ir atnešk magnetofoną.
- Kasetes pa-pa-imti? – aplaižė pirštą smaližius.

- Būtinai, – atsakė tetulė, šluostydama medinį stalą. Netrukus kvepiančios bandelės vėso ant baltos palangės. Du smagūs šokėjai susikibę už rankų sukosi ratu. Pavargusi teta krestelėjo ant suoloelio šalia krosnies. Berniukas, apsisiautęs moteriška skara, pagriebęs šluotą jautėsi kaip baletų šokėjas savajame gulbių ežere.
- Ha, ha, ha, ha.. Tu tikras artistas, branguti, – teta plojo delnais, dideliais it keptuvės mentelės. – Žinai, rudenį, kai eisi į mokyklą, užrašysim tave į dramos būrelį. Norėtum?
- Taip, te-tu-tu-le, – sūnėnas pabučiavo tetą. – Aš būsiu ak-k-to-to-rius, – išpūtes krūtinę lyg povas šūktelėjo berniūkštis.
- Būsi Romeo, o gal Hamletas ar Haris Poteris. Būsi tikra Holivudo žvaigždė, o gal Brodvėjaus? – laiminga šypsojosi tetulė.

**

Rytas jau prasimerkė. Dangus nusispalvino violetinėmis, žydromis, rožinėmis spalvomis. Blizgančios gigantiškos mašinos lėkė pro kambario langus, prikeldamos mane iš gražaus vaikystės sapno, kuris daugiau niekada nebegrįš.

RUGPJŪČIO VAKARAI

Antrojo pasaulinio karo saulėlydis. Niekur nebelikę nė lopinėlio žemės, kuri nebūtų prisigėrusi kraujo. Atrodo, kad pasaulis, praradęs rimtį ir gerumą, – visiškai išprotėjo. Viską, kas tik egzistavo žmoguje geriausia, buvo išlupta ir sunaikinta, sielose belikusi tamsi bedugnė, pilna pagiežos, neapykantos ir pykčio. Įsigalėjęs blogis lyg nuožmus raudonas prakeiksmas naikina ne tik žmogiškumą, bet ir tėvynę Lietuvą – mūsų protėvių žemę.

Tyliai laukuose, kur vėjo sukami rugių stiebai lingavo paveikti vėjo gūsių, palei žvyruotą keliuką, apsuptą aukštųjų ąžuolų ir žemučių liepų, buvo įsikūręs miniatiūrinis lietuviškas kaimelis. Vakarai jau ilgėja, vėjas kaskart darosi vis atšiauresnis. Dažniau užklumpa liūtys, bet dienomis jas pakeičia karšta ir spiginanti kaitra. Besistiebiančios obelys kiemuose sirpina obuolius, o vaškiniams lapeliams apsigobusios kriaušės žemę nukloja tęžtančiais vaisiais. Taip, oras tiesiog kvepia saldžiomis ramunėmis ir mieliais prisiminimais. Kai vakarop, ties eglėmis ir beržais apaugusiu horizontu ima leisti saulė, dangus nuspalvina žydrynėje pūpsančius baltus

debesis rožinėmis spalvomis. Visur pasidaro neapsakomai ramu. Tai juk tikras lietuviškas rugpjūtis...

Mažoje klėtelėje ties kryžkele gyveno Tumelių šeimą. Tėtis, mama, dvynukai sūnūs ir vyriausioji devyniolikmetė dukra Monika – darbšti ir pamaldi tradicinė lietuvių šeima. Jos galva buvo geriausias apylinkės kalvis, po brolių mirties Leningrade paveldėjęs kone visą jų turtą, didelius dirbamos žemės plotus. Motina – ligota našlė, netekus savo pirmojo vyrą dar Nepriklausomybės karų sumaištyje, tėvai ją ištekino antrą kartą už buvusio Lietuvos kariuomenės savanorio. Tą ramų vakarą vyresnėlė Monika ruošėsi kelionei į svečius pas krikštamotę Klarą, gyvenusią Šiauliuose. Pasiruošimas kelionei buvo skaudus. Kiekviena pirštinaite, nosinaite, sijonėlis, atsargiai lankstomas ir tvarkingai dedamas į mažą kartoninį lagaminėlį, atrodė lyg smeigimas durklu į širdį. Monika nenorėjo išvykti, troško likti su tėvais savo namuose, su mylimu vaikinu gimtajame kaime. Jos siela buvo gimtinėje, tačiau aplink visi tik ir tekalbėjo apie gresiančią tremtį ir žiaurias represijas. Neiškentusi skausmo Monika pravirko, mama, supratusi dukters nerimą, stengėsi ją paguosti ir nuraminti:

–Neverk, mano paukšteli, – pridėjusi drėgną nuo karčių ašarų Monikos veidą prie savo krūtinės glostė dukros auksinę galvą. – Gal viskas ramiai praeis, nieko baisaus neatsitiks. Prašau, neverk, antraip ir aš imsiu verkti.

–Atleiskit, mama, – kūkčiojo dukra. – Nenoriu tavęs skaudinti. Tačiau palikti viską neįmanoma.

–Tu privalai! – įsakmiai atsakė mama. – Pasilikti namuose per daug pavojinga!

–O kaip broliai?

–Jie maži, bijo bent minutėlę mus su tėveliu palikti. Tačiau jie jau išmoko tyliai tupėti pakrosnyje, kad ir kas benutiktų mums.

–Ar negalėčiau juos pasiimti į Šiaulius?

–Ne, tai būtų įtartina. Jei tai tiesa ir mus ištrems su kitais, sribai pastebės, kad jūsų su mumis nėra. Prasidės gaudynės, o tau tokio siaubo nelinkėčiau.

–Tu labai nelogiška. Jei sribai tik juodu ras, vis tiek mūsų ieškos?

–Bet manys, kad vaikai vienoje vietoje.

–Kaip suprasti?

–Jei tai tiesa, tu gyvensi pas krikštamotę, o dvynius priglauk kaimynai.

–Bet ar? –nesutikdama prieštaravo dukra, tačiau motina ją nutildė.

–Baigta. Dėkis daiktus. Už valandos išvyksti, – motina neatsigręždama paliko dukrą kambaryje. Kai užsidarė durys, mama tyliai suklupo, jos veidu riedėjo skausmo ašaros.

Kambario durys prasivėrė, kai prisukamas medinis laikrodis sustojo ties šešta valanda. Į virtuvę tyliai įslinko daili mergina, vilkinti platų škotišką apsiautą. Rankoje ji laikė mažą lagaminėlį. Mergina pasuko lauko durų link. Kiekvienas žingsnis priminė paskutinę kelionę į ešafotą, kur ant pakylos bus nukirsta nusikaltėlio galvą – paskutinė šviesios jaunystės akimirka. Lauke jos laukė tėvai ir jaunėliai broliai.

Atsisveikinimas su šeima buvo trumpas, nes visi suprato, kad kažkuriam pratrūkus, apsiverks ir kiti. Tuomet bus jau nebeįmanoma Monikai palikti namus, o tėvams paleisti dukrą į platųjį pasaulį. Motina išsitraukė iš sijono kišenėlės baltą nosinaitę, kurioje buvo susuktas iš kartos į kartą perduodamas rožančius. Drebančiomis rankomis įdėjusi jį į dukros delną palinkėjo jai Dievo malonės. Pakelėje Monikos laukė Aldona ir Juozas, jos geriausi draugai.

–Kaip tavęs pasiilgsiu! – puolė į draugės glėbį Aldona. –Prižadėk, kai viskas pasibaigs, grįši į namus.

–Duodu garbės žodį, –pabučiavusi draugę atsakė Monika ir atsisuko į vaikiną.

–Juozuk, ak! –pravirko Monika. –Kaip aš be tavęs?

–Kaip šiandien, taip ir rytoj. Išgyvensime, paukštuk, –vyriškai šypsojosi Juozas. –Tik neužmiršk manęs ir viskas bus gerai.

–Niekada, –pabučiavusi vaikiną atsakė Monika.

–Tai kur dabar? –susidomėjo Aldona.

–Į Šiaulius pėsčiomis,- atsakė Monika. –Kol manęs nebus, padėkite mano tėveliams.

–Pasistengsime, –atsakė Juozas. –O dabar keliauk, nelauk, kol saulė nusileis. Kai nueisi į Šiaulius, niekam nesakyk, kad esi iš čia, meluok, kad atvykai iš Kauno slaugyti sergančios tetos.

–Būtinai, –palingavo galvą Monika. Mergina staiga tryptelėjo, atsisukusi prilėkė prie Juozo, apkabino jį ir dar kartą pabučiavo.

–Dieve, būk geras...

Kai saulė nusileido, kaimelis apsigobė nematoma nakties tamsa. Staiga pasiutusiai ėmė skalyti šunys, iš toli pasigirdo lekiančio traukinio aidas. Tą vakarą namuose niekas nemiegojo ramiai. Tėvai laikydami vaikus glėbyje laukė į namus atsėlinančios mirties, o senukai gurkšnodami tamsoje mėtų arbatą baugiai klausėsi įtartinų garsų. Aldonos namuose motina isteriškai ieškojo vietos, kur galėtų paslėpti mylimas dukras ir sergantį vyrą. Tik Juozo namiškiai jautėsi saugūs, įsitikinę, kad pragaištis aplenks jų namų pastogę.

Paryčiais du apgirtę vyrai, apsivilkę nutampytas ir purvinas sribų uniformas, įsiveržė į Monikos tėvų namus. Išsigandę mieguisti berniukai, kaip mokyti, pasislėpė apdulkęjusioje ertmėje po krosnimi, kur žiemai buvo kraunamos malkos.

–Kur vaikai? –rėkė pirmasis sribas.

–Mes neturime vaikų, –atsakė motina dėdama šiltus drabužius į maišą.

–Nemeluok, bjauri žiurke! –prilėkęs antrasis sribas trenkė kumščiu moteriai į veidą.

–Nemeluojam, nemeluojam, –išsigando tėvas, perverstas ant grindų.

–Sąrašė nurodyta, kad turite dukrą ir du sūnus? –grasinančiai priekaištavo pirmasis sribas, viena koja laikydamas gulintį vyrą.

–Ar nesakiau tau, kad nemeluotum! –nesusitvardęs sribas smogė kumščiu vyrui į galvą. Vaikai išgirdę riksmus sustingo iš baimės ir susispietė pačiame pakrosnies kampelyje, ant sušluotų dulkių krūvos.

–Mes turėjome, bet berniukai susirgo džiova, o dukra mirė nuo peršalimo šį pavasarį, –gailiai sudejavo moteris.

–Aaaa, –idiotišku balsu mykė antrasis sribas. –Paniatna! Ko nesakėte anksčiau, –svirduliavo prisimerkęs kareivis. –Baikite ruoštis. Eime, –sugriebęs abu nusikaltėlius sribas nutempė juos prie vežimo. Tą vakarą kaime buvo baisu: per vieną naktį buvo sužlugdytos ištisos šeimų linijos, suardyti gyvenimai, išskirtos šeimos, kurios daugiau niekada nebesugrįžo į namus. Juozo šeimą, kaip ir kitus kaimelio pasiturinčiais ūkininkus, taip pat suėmė ir išvežė į Radviliškio traukinių stotį. Broliai tupėjo krosnyse, kol atėjo Monikos draugė Aldona parsivesti juos į namus.

–Iš kur tu viską žinai? –susijaudino dvylikametis vaikėzas.

–O kaip tau atrodo, Benuk? –atsakė senyva moteris.

–Nežinau, manau, kad tu viską sugalvojai! –piktai atsuko nugarą berniukas.

–Atiduočiau viską, kad tai būtų paprastas melas ar baugus sapnas. Eime. Parodysiu tau kai ką!

Žvarbų rudens rytą, Bažnyčioje pasibaigus mišioms, mažas geležinkeliečių miestas staiga atgimsta. Gatvėse ima pulsuoti gyvybė. Pavėjui krentantys medžių lapai sukelia kažkokią šviesią nostalgiją, kuri primena anksčiau švytėjusią vasaros saulę, jaunystės dienas, papilkėjusius prisiminimus ir pirmąją meilę. Rudeninis takas atvedė mus prie traukinių stoties. Prie pat įėjimo juodavo senas garvežys ir gyvulinis vagonas.

–Čia, - tyliai ištarė senolė. – Tai vieta, iš kurios pajudėjo juodasis traukinys į baisiąsias Sibiro žemes. Čia ir sudužo paskutinės žmonių viltys. O ta Aldona esu aš.

–Tikrai?

–Tikrų tikriausiai. Supranti, tas juodas garvežys vežė lietuvius į Rusijos gilumą. Tai ne tik garvežys ir paprastas gyvulinis vagonas, tai paminklas tiems, kurie buvo ištremti, įskaudinti, paniekinti ir nukankinti okupacijų metais. Kryžiai, esantys prie Bažnyčios, ir vėžių paminklas šalia jų - tai simbolis mano draugams, kuriuos neaplenkė **mirtis**.

–Koks siaubas! –aiktelėjo Benas. –O kas atsitiko Monikai? Broliams?

–Moniką tą patį vakarą išprievartavo ir nužudė miške, pakeliui į miestą, –atsargiai rinkdama žodžius atsakė Aldona. –Stribai pamanė, kad paukštelis susidėjo su partizonais, bandė kankinimu iš jos išgauti informaciją, bet ji nieko nežinojo! Jie numetė numetė išniekintą Monikos kūną kaimo pakraštyje, ten tėtis ją ir rado, –šluostydama ašaras atsakė senolė.–Broliai liko gyvi. Kai viskas nurimo, juos nugabenome į Monikos krikštamotės namus. Tiek ir nežinau...

–O tremtiniai? –paklausė berniukas.

–Ir šiandien jie guli po Sibiro taigos įšalais.

O KUR LIEKI TU?

1944 metų vasaros pradžioje griaudžiantis perkūnas ir vėtrų sūkuriai vijo vokiečių armiją ir Rytų frontą per nualintą Lietuvos žemę. Apmaudu, bet tai nebuvo paguodos ar vilties ženklas. Supratome, kad artinasi raudonasis slibinas, užliesiantis tėvynę dar baisesne priespauda, žiaurumu ir neapykanta. Vėlų vakarą kartu su kitais pabėgėliais nerimaudami blaškėmės traukinių stoties perone, tikėdamiesi greičiau pasprukti į Vakarus nuo raudonosios giltinės. Kuo toliau nuo ledu ir krauju nutiesto kelio, kuris tevedė tolyn į Rusijos gilumą, šiaurės imperijos ledynus – Sibirą. Margoje žmonių minioje spaudėsi jauni ir seni, turtingi ir vargšai, rašytojai ir mažaraščiai. Visus juos sujungė bendras tikslas - pabėgti kuo toliau nuo karo ir mirties į svajonių kraštą, kuriame net oras kvepia obuolių pyragu ir saldžiu medumi. Ten ir saulė šiltesnė, ir dangus mėlynasis, ir kraštas mielesnis. Tačiau tik nedaugelis suvokė, kad tai tik ironiškas auksinės kaitros mirażas...

Glėbyje tvirtai spausdamas rudaakę žydaitę, slapta išgelbėtą nuo sužvėrėjusių vokiečių, ieškojau bilietai kasos, išduodančios laisvės popierėlį, kuris turėjo išgelbėti nuo baisios negandos. Be manęs prieš likimo akis buvo ir kitų: karo nusikaltėlių, baimės ir panikos sužlugdytų individų ir tų, kurie trokšta turtingesnio gyvenimo, šiltesnės svetimos saulės ir svetimų karalių rūmų. Stebėjau, kaip susirinkusieji, paveikti tamsos ir baimės, virto plikomis amebomis. Tie vienalaščiai pirmuonys, nebeturintys pastovios kūno formos, išsigandę sukiojosi tirštame vandenyje, tikėdamiesi išsigelbėjimo, nes žmonija naiviai tiki pasakomis, kadangi dar iš vaikystės įkalta, kad tikri herojai visada nugali. Niekada nesusimąstydavau, kas iš tiesų yra tikroji laimė, tikrasis praradimas ar tikroji atsakomybė. XX amžius suluošino žmoniją ir civilizaciją, paminė žmogiškumą ir gerį. Pasaulis išsigimė sunaikindamas meilę ir gerumą.

Beliko tik menki vilties trupinėliai. Dievai nematė, tai ne mūsų kaltė, kad žmonės tapo akli ir nebylūs naikinančiam siaubui, vykstančiam Žemėje. Nebyliai stovėdamas prieš tautos teismo altorių suvokiau, kad esu toks pat abejingas mankurtas, besiruošiantis palikti savo namus, tėvus ir gimtinę.

Artėjantis traukinys ėmė spjaudytis suodžių ir dūmų kamuoliais. Išsigandę bėgliai traukėsi nuo dvokiančių dūmų į stoties salę, kai pradėjo žviugti sirenos, įspėdamos apie artėjantį oro pavojų. Išsigandę žmonės įnirtingai darbuodamiesi alkūnėmis ir kojomis brovėsi į priekį, neatlaikiusieji grūsties griuvo po bėgančiųjų kojomis, o stipriausieji vejami bandos jausmo grūdosi laukan tikėdamiesi miestelio griuvėsiuose pasislėpti nuo bombonešių nešamos ugnies. Moterys klykė, vaikai spiegė, vyrai keikėsi žiūrėdami į pajuodavusį dangų. Dar kartą sugriaudėjo žemė, pakilo ugnies stulpai, laimei, bombonešis nepataikė į paskutinę lietuvių viltį - traukinio bėgius.

Pardavęs savo sergančią sielą už du traukinio bilietus į Augsburgą, glosčiau mažosios dukrelės galvelę ir šnibždėjau į ausį, kad viskas bus gerai, kad į tėtis nuveš ten, kur šilta ir saugu. Lauke pasigirdo padriki šūviai ir netrukus į stoties pastatą ėmė veržtis murzinos, išbadėjusios pabaisos, gromuliuojančios šiurkščius ir pagiežingus svetimos kalbos žodžius. Jos priminė anuos žvėris, kurie miškelio pakrašty sušaudė kelias žydų šeimas. Ten šaltą rudens vakarą ir radau dukrelę, išlindusią iš kapo duobės. Ji neverkė, tik gailiai inkštė lyg primuštas šunėkas kaimo gale. Kaip ji išliko, nežinau. Ko gero, Dievas mane tą vakarą atvedė į mišką, kad išgelbėčiau nekaltą gyvybę, kuri turėjo būti paaukota visagalei mirties galybei. Pasiaukoti, ginti nekaltuosius - tai žmogaus pareiga ir pašaukimas. Tu privalai ne tik gyventi, bet ir mylėti kitus. Praradę žmogiškumą, prarandame savo tikslą, savo viltį ir tikėjimą. Kaip gali gyventi žmogus netekęs vilties, išsižadėjęs žmogiškumo?

Patvirtinę savo tapatybes, pagaliau gavome leidimą keliauti į Vakarų. Aplinkiniai šnabždėjo, kad traukinys į Augsburgą išvyks tik vėlai vakare. Lietuva, Lietuvėle, kiek sūnų ir dukterų visam amžiui paliks tavuosius namus. Kažkas perone paliko lagaminą, iš kurio išsibarstė knygos, ore šnarėdami sklandė išplėšti lapai ir primarginti rankraščiai. Antanas Škėma, Jonas Aistis, Henrikas Nagys bei kiti tautos šviesuoliai atsidūrė svetimame krašte, valgė svetimą duoną ir gėrė svetimą vandenį, atskiestą ašaromis. Didysis pokario egzodas palies kūrybingiausius ir šviesiausius lietuvių atstovus. Tačiau ne visi spruks. Nemažai liks tų, kurie tikėsis plunksna ir

ginklu sustabdyti gresiančią sumaištį, visišką tautos sunaikinimą. Užuodžiu krauju rašomus Broniaus Krivicko žodžius – Jis liks. Jis kovos. Jei ne mano dukrelė, aš irgi su juo likčiau tėvynėje. Kovočiau greta su kitais miško broliais, nes išties mes vos gimę tapome tėvynės sargais, gyvenome ir mitome prisiekę Lietuvai ir Motinai. Liaudies išmintis byloja, kad kai laivas skęsta, žiurkės pirmos jį palieka. Sakoma, kad bailiai ir silpnieji išeina, o likusieji padeda vienas kitam, bando bendromis jėgomis kovoti prieš atėjusią bėdą ir pavojų. Jie nešaukia nebyliu balsu tautos, kai patys šildosi prieš saulę, bet herojiškai guldo savo jaunas galvas dėl tėvynės laisvės ir šviesesnės artimųjų ateities. Kuriantis žmogus negali pasiduoti absurdo depresijai, o atsidūręs svetur jis privalo žinoti savo šaknis, savo identitetą, mokėti gimtąją kalbą ir neprarasti vilties bei tikėjimo.

Kai laikrodžio rodyklės išmušė devintą valandą vakaro prasidėjo antroji bombardavimo banga. Trupėjo ir skilo stoties sienos, ant klykiančių žmonių galvų krito lubų gabalai ir dužo stiklai. Svilinantis ugnies karštis paskubomis ginė visus į lauką, kur atkakliai darbavosi riaumojantys priešų lėktuvai. Išsigandę žmonės griuvo vieni ant kitų, pamesdami nuo baimės apspangusius vaikus ir palūžusius senelius. Mano bilietai taip pat liko liepsnojančioje stotyje. Prie krūtinės spaudžiau brangiausią savo turtą - rudaakę dukrelę. Tik dabar, stovėdamas siautulingame mirties rate, suvokiau, kad ji saldesnė už duoną, svarbesnė už mano gyvenimą ir sveikatą.

Juodas garvežys pagaliau žagtelėjo, į purviną dangų pakilo baltų dūmų kamuolys ir sužvangėjo metalo strypai. Žmonės apimti panikos stumdydamiesi puolė į perpildytus vagonus. O mudu stovėjome susikibę rankomis ir žiūrėjome, kaip liepsnoja stotis, tolumoje dega sugriauto miestelio likučiai. Traukinys pamažu pajudėjo palikdamas mums tik bilietą į nežinią... Ten, kažkur toli, toli į vakarus, gyvens jie, pasirinkę savąją tremtį. Jie gyvens dideliuose miestuose, vaikščios plačiomis gatvėmis, jiems užteks duonos ir druskos, bet visada, net ir paskutinę mirties valandą, jie tetrokš pamatyti ją – mylimą tėvynę. Aš lieku, lieka čia ir mano mažoji pamestinukė – mano Lietuva...

O kur lieki Tu?